

„Z Tobą ja gadam...” *Rozmowa wieczorna* Adama Mickiewicza

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Adam Mickiewicz, *Rozmowa wieczorna*, [w:] tegoż, *Dzieła, tom 1: Wiersze*, oprac. Cz. Zgorzelski, Warszawa 1993, s. 327–328.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Romantyczność*.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Rozum i wiara*, [w:] *Poezye*, oprac. P. Chmielowski, Kraków 1899, s. 273.
- Źródło: Czesław Zgorzelski, *O sztuce poetyckiej Mickiewicza. Próby zbliżeń i uogólnień*, Warszawa 1976, s. 136.

„Z Tobą ja gadam...” *Rozmowa wieczorna* Adama Mickiewicza

Źródło: dostępny w internecie: Pixabay, domena publiczna.

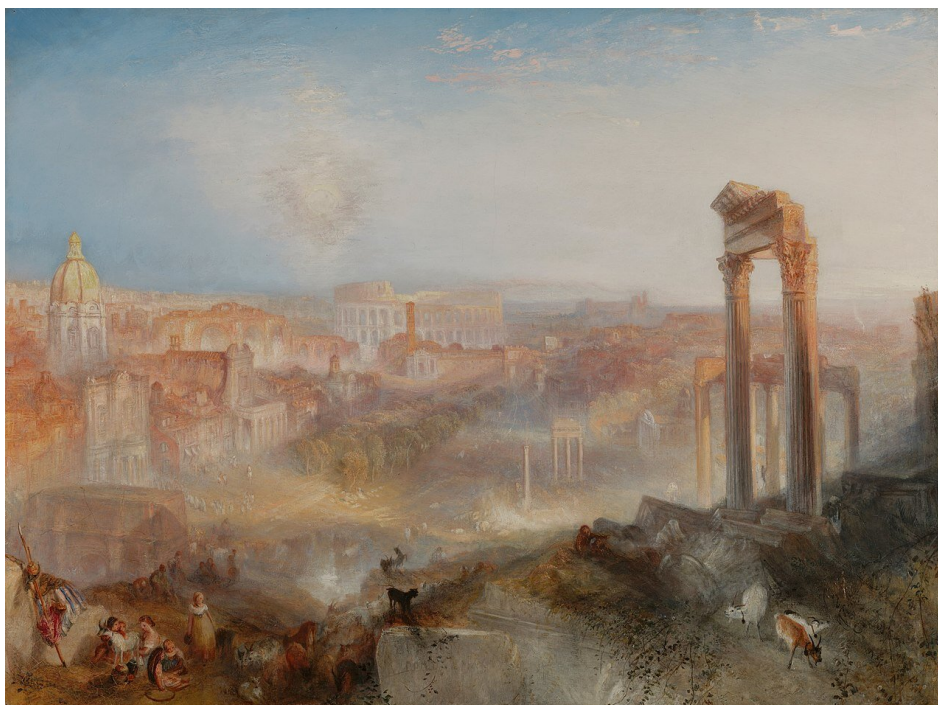
Po upadku powstania listopadowego Adam Mickiewicz, przytłoczony klęską, rozczarowany waśniami wśród Polaków we Francji i samym Paryżem („[Paryżem brzydę się jak piekłem](#)”), zwrócił się w stronę Boga. To właśnie w tym okresie powstały jego religijne liryki rzymskie: *Arcy-Mistrz*, *Rozum i wiara* oraz *Rozmowa wieczorna*.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz romantyczne wyobrażenie Boga.
- Przeanalizujesz obrazy Boga i człowieka w utworze *Rozmowa wieczorna* Adama Mickiewicza.
- Rozpoznaś w tekście literackim środki artystycznego wyrazu i określisz ich funkcje.

Przeczytaj

W roku 1828 Adam Mickiewicz wyruszył w podróż na zachód Europy. Odwiedził Niemcy, Szwajcarię i Włochy, w tym także Rzym. Po raz pierwszy przybył do Wiecznego Miasta wraz z przyjacielem Edwardem Odyńcem w połowie listopada 1829 roku. Potem powracał do Rzymu jeszcze kilkakrotnie. Poezje Mickiewicza z tego okresu nazywane są lirykami rzymsko-drezdeńskimi, wśród których znajdują się: *Arcymistrz*, *Aryman i Oromaz*, *Rozum i Wiara*, *Mędrco* oraz *Rozmowa wieczorna*. Poeta podejmuje w nich tematykę religijną, wyraźnie daje się odczuć zwrot ku duchowości, własnemu wnętrzu i Bogu. Uważa się, że niespotykana wcześniej u Mickiewicza religijność rozkwitła w omawianych utworach pod wpływem atmosfery Rzymu.

Joseph Mallord William Turner, *Współczesny Rzym - Campo Vaccino*, 1839.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Stworzone przez poetę arcydzieła liryki religijnej podejmują w nowym ujęciu i z większą siłą tematy z wczesnej twórczości:

((Czesław Zgorzelski

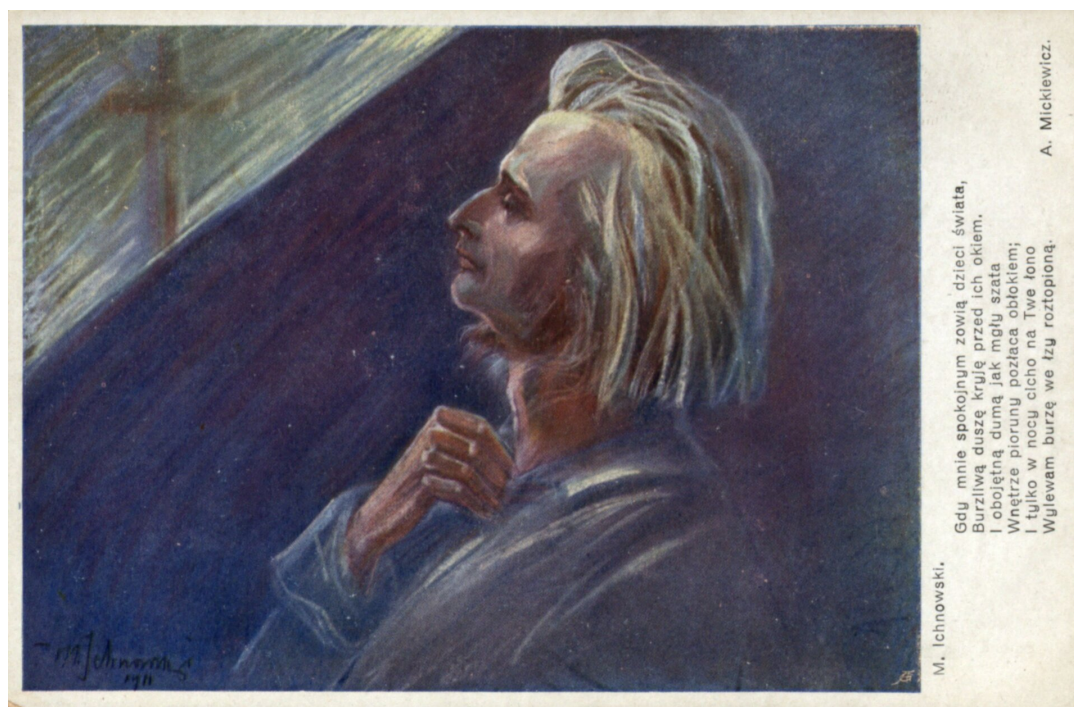
O sztuce poetyckiej Mickiewicza. Próby zbliżeń i uogólnień

Powraca [...] romantyczne uzależnienie człowieka od działania sił nadprzyrodzonych, ale teraz nie jest to już tylko ludowo-poetycki

sposób interpretacji świata, nie upiory, rusalki i świtezianki, nie duchy, widma i pustelnicy stają się reprezentantami mocy zaziemskich interweniujących w życie ludzi. Świat poetycki w utworach tego okresu — to nie świat „dziwów „ romantycznych, ale jakby dalsza faza rozwoju tej wizji świata, która wyrasta z naiwnej wiary ludowej, i takiej filozofii życia, która dla poetyckich zjawisk „dziwności” romantycznej znajduje pełne uzasadnienie w prawdach wiary religijnej, w religijnym odczuwaniu mocy Nieba i Piekła, wkraczających czynnie i widomie w życie ludzkie, o sens ostateczny tego życia nieustannie ze sobą walczących.

Miejsce świtezianek i upiorów zajmują duchy złe i dobre, postaci diabłów i aniołów; a rolę pustelnika przejmują ludzie święci i przeanieleni Łaską [...]. Nad światem tym panuje, wszystko widzi i wszystkich miłuje — Arcymistrz, Władca ziemi i nieba. Wszystko jest oglądane, interpretowane i oceniane — z aspektu tej właśnie Siły, w wyniku tęsknot **mistycznych** do zjednoczenia z Nią.

Źródło: Czesław Zgorzelski, *O sztuce poetyckiej Mickiewicza. Próby zbliżeń i uogólnień*, Warszawa 1976, s. 136.

Michał Ichnowski, ilustracja do wiersza Adama Mickiewicza „Rozmowa wieczorna” na kartce pocztowej, ok. 1911.

Źródło: dostępny w internecie: Biblioteka Cyfrowa WBP w Lublinie, domena publiczna.

W lirykach rzymsko-drezdeńskich temat wiary staje się najważniejszy. W utworze *Rozum i wiara* czytamy:

((Adam Mickiewicz

Rozum i wiara

Rozumie ludzki! tyś mały przed Panem,
Tyś kroplą w Jego wszechmogącej dłoni; [...]
Twa fala nigdy ku niebu nie zbliża.

Wzdymasz się, płaszczysz, czernisz się i błyskasz,
Otchłanie ryjesz i w górę się ciskasz,
Powietrze ciemnisz chmurami mokremi
I spadasz z gradem – tyś zawsze na ziemi!

A promień Wiary, którą Niebo wznieca,
Topi tve krople, zapala tve gromy
I tve pogodne zwierciadła oświeca;
Ach! ty bez Wiary byłbyś niewidomy.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Rozum i wiara*, [w:] *Poezye*, oprac. P. Chmielowski, Kraków 1899, s. 273.

Charakterystyczny dla nowej epoki sposób postrzegania rzeczywistości Mickiewicz zasygnalizował już w balladzie *Romantyczność*:

((Adam Mickiewicz

Romantyczność

Czucie i wiara silniej mówi do mnie
Niż mędrca szkiełko i oko.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Romantyczność*.

W omawianych utworach pogląd ten zyskał swą pełnię. Poeta z całą mocą wyraża tu przekonanie o niewystarczalności rozumu w poznaniu tajemnic świata. Liryki rzymsko-drezdeńskie są swoistym manifestem religijności i wiary. Ukazują przy tym nie tylko Boga, ale także człowieka i prawdę o naturze ludzkiej.

Adam Mickiewicz

“ *Rozmowa wieczorna*

1

Z Tobą ja gadam, co królujesz w niebie,
A razem gościsz w domku mego ducha;
Gdy północ wszystko w ciemnościach zagrzebie
I czuwa tylko zgryzota i skrucha,
Z Tobą ja gadam! słów nie mam dla Ciebie:
Myśl Twoja każdej myśli mej wysłucha;
Najdalej władasz i służysz w pobliżu.
Król na niebiosach, w sercu mym na krzyżu.

I każda dobra myśl, jak promień, wraca
Znowu do Ciebie, do źródła, do słońca,
I nazad płynąc, znowu mię ozłaca,
Śle blask, blask biorę i blask mam za gońca.
I każda dobra chęć Ciebie wzbogaca,
I znowu za nią płacisz mi bez końca.
Jak Ty na niebie, Twój sługa, Twe dziecię
Niech się tak cieszy, tak błyszczy na świecie.

Tyś król, o cuda! i Tyś mój poddany!
Każda myśl podła, jako włócznia nowa,
Otwiera Twoje nie zgojone rany,
I każda chęć zła jest gąbka octowa,
Którą do ust Twych zbliżam zagniewany.
Póki Cię moja złość w grobie nie schowa,
Cierpisz, jak sługa panu zaprzędany.
Jak Ty na krzyżu, Twój pan, Twoje dziecię
Niechaj tak cierpi i kocha na świecie.

2

Kiedym bliźniemu odsłonił myśl chorą
I wątpliwości raka, co ją toczy,

Zły wnet ucieczką ratował się skorą,
Dobry zapłakał, lecz odwracał oczy.
Lekarzu wielki! Ty najlepiej widzisz

Chorobę moją, a mną się nie brzydzisz!
Gdym wobec bliźnich dobył z głębi duszy
Głos przeraźliwszy niżli jęk cierpienia,
Głos wiecznie grzmiący w piekielnej katuszy,
Cichy na ziemi – głos złego sumnienia!
Sędzio straszliwy! Tyś ognie rozdmuchał
Sumnieniu złemu – a Tyś mnie wysłuchał.

3

Gdy mię spokojnym zowią dzieci świata,
Burzliwą duszę kryję przed ich okiem,
I obojętna duma, jak mgły szata,
Wnętrzne pioruny pozłaca obłokiem;
I tylko w nocy – cicho – na Twe łono
Wylewam burzę, we łzy roztopioną.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Rozmowa wieczorna*, [w:] tegoż, *Dzieła*, tom 1: *Wiersze*, oprac. Cz. Zgorzelski, Warszawa 1993, s. 327–328.

Słownik

deizm

(łac. *deus* – bóg) – pogląd uznający istnienie Boga, ale negujący jego ingerencję w ludzkie sprawy; Bóg jest tu traktowany jako stwórca tzw. maszyny przyrody: ustanawia prawa powszechnie rządzące naturą i potem już nie ingeruje w losy świata

mistycyzm

(gr. *mystikos* – tajemny) – pogląd zakładający możliwość ponadzmysłowego kontaktu z bóstwem, zwłaszcza za pomocą intuicji, objawienia

panteizm

(gr. *pan* – wszystko, *theos* – bóg) – pogląd, zgodnie z którym Boga utożsamia się ze światem (najczęściej z naturą)

providencjalizm

(łac. *providentia* – opatrzność) – przekonanie o istnieniu Opatrzności, która czuwa nad światem i dziejami

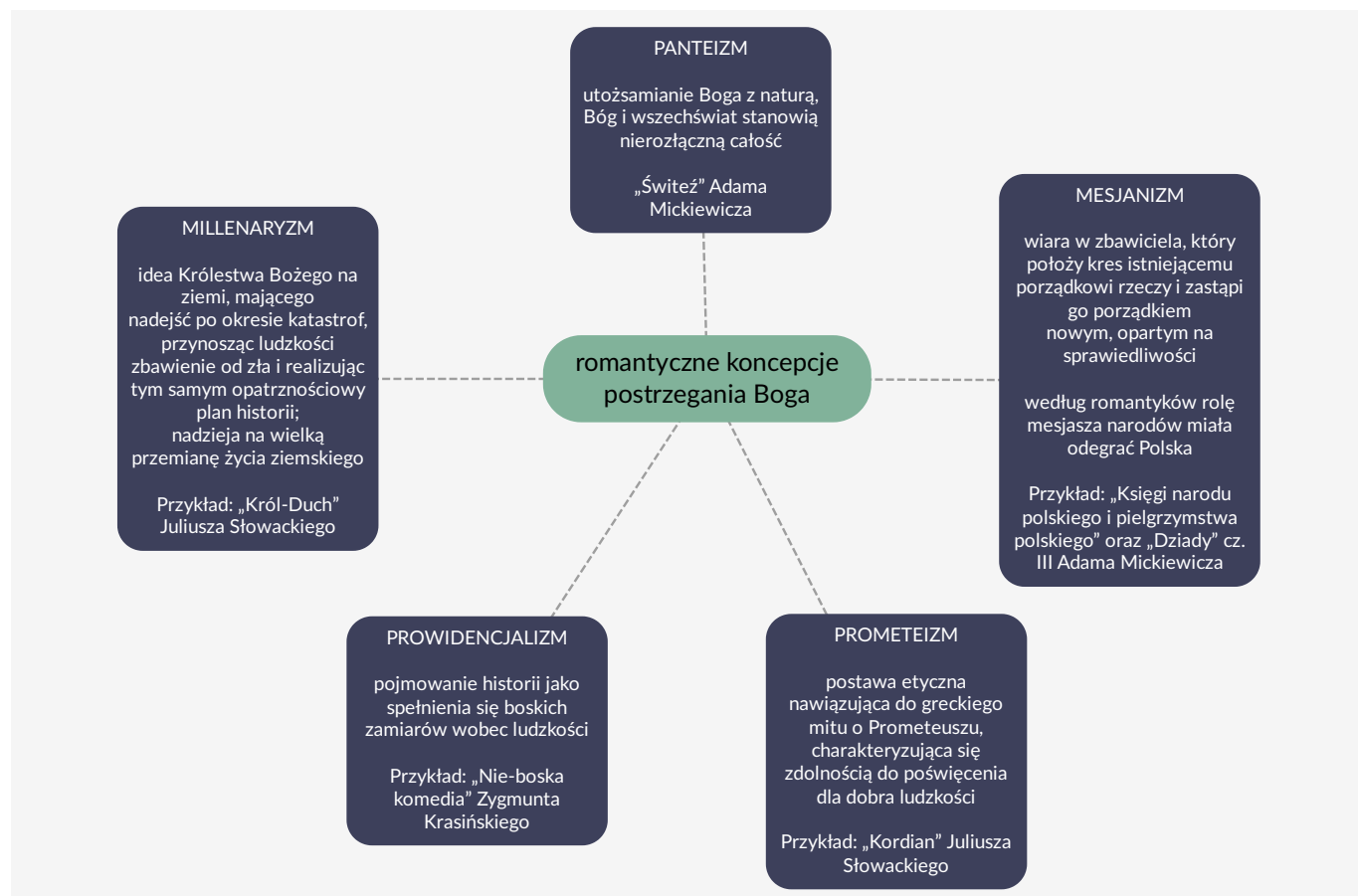
sacrum

(łac. to co święte, *sacer* – święty) to, co specyficzne dla religii, sfera świętości

Animacja

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DjNA6vIKI>

Animacja dotyczy postrzegania Boga przez romantyków.

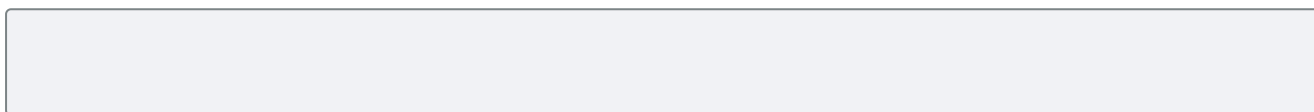
Źródło definicji milenaryzmu i mesjanizmu: Andrzej Walicki, *Millenaryzm i mesjanizm religijny a romantyczny mesjanizm polski: zarys problematyki*, „Pamiętnik literacki” 1971, nr 62/4.

Polecenie 1

Obejrzyj animację oraz mapę myśli. Na ich podstawie wyjaśnij, jak romantycy postrzegali Boga.

Polecenie 2

Uzupełnij mapę myśli cytatami z dzieł romantyków.

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for the user to write or paste quotes from Romantic works to complete a mind map.

Sprawdź się

((Adam Mickiewicz

Rozmowa wieczorna

1

Z Tobą ja gadam, co królujesz w niebie,
A razem gościsz w domku mego ducha;
Gdy północ wszystko w ciemnościach zagrzebie
I czuwa tylko zgryzota i skrucha,
Z Tobą ja gadam! słów nie mam dla Ciebie:
Myśl Twoja każdej myśli mej wysłucha;
Najdalej władasz i służysz w pobliżu.
Król na niebiosach, w sercu mym na krzyżu.

I każda dobra myśl, jak promień, wraca
Znowu do Ciebie, do źródła, do słońca,
I nazad płynąc, znowu mię ozłaca,
Śle blask, blask biorę i blask mam za gońca.
I każda dobra chęć Ciebie wzbogaca,
I znowu za nią płacisz mi bez końca.
Jak Ty na niebie, Twój sługa, Twe dziecię
Niech się tak cieszy, tak błyszczy na świecie.

Tyś król, o cuda! i Tyś mój poddany!
Każda myśl podła, jako włócznia nowa,
Otwiera Twoje nie zgojone rany,
I każda chęć zła jest gąbka octowa,
Którą do ust Twych zbliżam zagniewany.
Póki Cię moja złość w grobie nie schowa,
Cierpisz, jak sługa panu zaprzędany.
Jak Ty na krzyżu, Twój pan, Twoje dziecię
Niechaj tak cierpi i kocha na świecie.

2

Kiedym bliźniemu odsłonił myśl chorą
I wątpliwości raka, co ją toczy,
Zły wnet ucieczką ratował się skorą,
Dobry zapłakał, lecz odwracał oczy.
Lekarzu wielki! Ty najlepiej widzisz

Chorobę moją, a mną się nie brzydzisz!
Gdym wobec bliźnich dobył z głębi duszy
Głos przeraźliwszy niżli jęk cierpienia,
Głos wiecznie grzmiący w piekielnej katuszy,
Cichy na ziemi – głos złego sumnienia!
Sędzio straszliwy! Tyś ognie rozdmuchał
Sumnieniu złemu – a Tyś mnie wysłuchał.

3

Gdy mię spokojnym zowią dzieci świata,
Burzliwą duszę kryję przed ich okiem,
I obojętna duma, jak mgły szata,
Wnętrzne pioruny pozłaca obłokiem;
I tylko w nocy – cicho – na Twe łono
Wylewam burzę, we łzy roztopioną.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Rozmowa wieczorna*, [w:] tegoż, *Dzieła, tom 1: Wiersze*, oprac. Cz. Zgorzelski, Warszawa 1993, s. 327–328.

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz poprawne stwierdzenia na temat liryki religijnej:

☐ nie musi mieć związku z konkretnym systemem religijnym i wyznaniem

☐ często łączy się z gatunkami takimi, jak hymn, litania

☐ zawsze przedstawia wątki i tematy biblijne

☐ musi zawierać bezpośredni zwrot do Boga

☐ nawiązuje do sfery sacrum

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij, dlaczego Adam Mickiewicz użył w tytule *Rozmowy wieczornej* określenia „rozmowa”, wybierając prawidłową odpowiedź.

☐ chciał podkreślić, że wypowiedź ma kilka wątków

☐ chciał podkreślić dialogiczny charakter utworu

☐ chciał zasygnalizować formę gatunkową

☐ chciał uwypuklić ton zwrotu do Boga oraz intymny, prywatny charakter wypowiedzi

Ćwiczenie 3

Poeta zastosował potoczne sformułowania, np. „z Tobą gadam”, „Chorobę moją, a mną się nie brzydzisz!”. Wyjaśnij, jak wpływa to na wymowę utworu.

Ćwiczenie 4

Poeta wyodrębnił w utworze trzy części. Nadaj każdej z nich własny tytuł.

część 1.

część 2.

część 3.

Ćwiczenie 5

Dokończ zdanie zaznaczając poprawną odpowiedź. Utwór *Rozmowa wieczorna* wykorzystuje kontekst biblijny. Mickiewicz nawiązał przede wszystkim do:

☐ Księgi Koheleta, ponieważ poeta wyraża przekonanie o marności człowieka

☐ Księgi Rodzaju, ponieważ tematem przewodnim jest grzech człowieka i nieposłuszeństwo wobec Boga

☐ Ewangelii, ponieważ poeta wykorzystuje obraz męczeństwa Chrystusa

☐ Apokalipsy, na co wskazują obrazy bólu, cierpienia, ciemności

Ćwiczenie 6

Wyjaśnij znaczenie metafor charakteryzujących Boga w utworze *Rozmowa wieczorna*. Określ właściwe cechy i dopasuj je do odpowiednich cytatów.

król na niebiosach

mieszka w domku ludzkiego ducha

wielki lekarz

straszliwy sędzia

Ćwiczenie 7

Wypisz z utworu przykład kontrastu i paradoksu, a następnie wyjaśnij, jak rozumiesz wynotowane sformułowania oraz jaką pełnią funkcję.

	Przykład z tekstu	Znaczenie	Funkcja
paradoks			
kontrast			

Ćwiczenie 8

Ćwiczenie 9

Poeta przedstawia dwa metaforyczne obrazy: słońca oraz burzy. Wyjaśnij ich symbolikę, odnosząc się do treści *Rozmowy wieczornej*.

słońce:

burza:

Ćwiczenie 10

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: „Z Tobą ja gadam...” *Rozmowa wieczorna* Adama Mickiewicza

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

7) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

Lektura obowiązkowa

19) Adam Mickiewicz, Oda do młodości; wybrane ballady, w tym *Romantyczność*; wybrane sonety z cyklu *Sonety krymskie* oraz inne wiersze; Konrad Wallenrod; *Dziady* cz. III;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- charakteryzuje romantyczne wyobrażenie Boga,
- analizuje nawiązania biblijne w wierszu *Rozmowa wieczorna*,
- interpretuje wiersz *Rozmowa wieczorna* Adama Mickiewicza,
- określa funkcje środków wyrazu artystycznego zastosowanych w wierszu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- odwrócona klasa;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel proponuje zainteresowanym uczniom, by:
 - a) jedna osoba przygotowała interpretację wiersza *Rozmowa wieczorna*,
 - b) przygotowali utwór/utwory muzyczne, które korespondują z nastrojem wiersza Mickiewicza,
 - c) przygotowali ilustracje w postaci obrazów korespondujących z wymową wiersza Mickiewicza.
2. Wszyscy uczniowie zapoznają się z blokiem tekstowym lekcji „Z Tobą ja gadam...”
Rozmowa wieczorna Adama Mickiewicza.

Faza wprowadzająca:

1. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: nauczyciel pyta, w jaki sposób romantycy rozmawiali z Bogiem w utworach, które poznali uczniowie. Jaką rolę przypisywali człowiekowi, a jaką Bogu we wzajemnych relacjach? Uczniowie wymieniają się refleksjami, korzystając ze swej dotychczasowej wiedzy oraz informacji z bloku tekstowego.
2. Podanie celu i tematu zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie przystępują do pracy z multimedium. Wykonują w parach polecenie 1 i 2 z sekcji „Animacja”. Wybrane osoby przedstawiają odpowiedzi, a nauczyciel weryfikuje ich poprawność.
2. Interpretacji wiersza *Rozmowa wieczorna* uczniowie dokonują podczas indywidualnej pracy z ćwiczeniami z sekcji „Sprawdź się”. Nauczyciel poleca im wykonanie ćwiczeń: 1-9. Później uczniowie mogą przedyskutować odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Mickiewicz charakteryzuje w tekście Boga, ale też przedstawia postać modlącego się. Na podstawie utworu *Rozmowa wieczorna* scharakteryzuj obraz romantyka, jego uczuć i kondycji. Swoje ustalenia zapisz w formie mapy myśli.

Materiały pomocnicze:

- Krzysztof Rutkowski, *Bóg Adama*, Kraków 2021.
- Zofia Stefanowska, *Geniusz poety, geniusz narodu. Mickiewicz wobec powstania listopadowego*, „Teksty Drugie” 1995, nr 6.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Animacja” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.